

TÜKÖR ÁLTAL

A hajó egyik termének falát, a padlótól a mennyezetig tükör borítja. A tükröző felülettel szemben hatalmas kép függ. A vásznon egy sziklák által keretezett öböl látható. A szabálytalanul ívelő parton egy város emelkedik a magasba. Egy birodalom fővárosa, a gazdagság és pompa egyértelmű jelképe.

Tekintetem végigfut a várost övező dombokon. Miközben a sziklák erezetét és a lejtőket borító erdők árnyalatait tanulmányozom, lassan önmagamra találok. A környezet hatására döbbenek rá, hogy múltamból ismerem a várost. Épületeinek sajátosságait emlékeimben őrzöm. Számtalanszor jártam utcáin, élmények sokasága fűz üzleteihez. A feltárt kapcsolatok bizonyítják, hogy a formák és alakzatok egy hiteles valóság részleteit idézik. A látvány azért bizonyul átélhetőnek, mert közöm volt hozzá. Hiánytalanul őrzi a múlt értékeit, mindazokat a jellegzetességeket, amelyek meghatározták ifjúságomat. A képen látható színek és árnyalatok egykori egyéniségemre utalnak. A véletlen által alakított összhang azokat az értékeket sugallja, amelyeket olyan következetesen képviseltem akkoriban. Az a dolog, hogy levonjam a megfelelő tanulságot, és tovább idézzem a jellemző sajátosságokat. A kiteljesedő valóság fokozatosan oldja fel az ellentmondások maradékát. Egyre kevésbé bizonyulnak zavaró tényezőnek. A látvány méltósága jelentősen növeli emlékeim hitelességét. Igaznak tűnik minden részlet. A múlthoz képest a jelen kontár másolat csupán, sivár utánzata az egykori eredetinek.

Csillogó kupolák magasodnak az ég felé, kovácsoltvas csigalépcsők vezetnek a paloták tornyaiba. Színes zászlók lengedeznek a szélben. A katedrális előtti téren hatalmas bronzszobor mutatja a helyes irányt az eltévedt vándoroknak. A falakból kidomborodó mohos kövek az örökkévalóságról tanúskodnak. A főutcán erkélyek és balkonok sorakoznak egymás mellett, kecsesen ívelő függőfolyosók kötik össze az épületeket, domború rácsokat óvja a hálósobák ablakait. Az emeleti szobákban könyvespolcok sorakoznak egymás mellett, ezekben a kötetekben van feljegyezve a világ tudása. Idegen nyelven íródtak a szövegek, ennek ellenére pontosan ismerem tartalmukat. Otthon érzem magam közöttük, az idők kezdete óta a barátaim. Tudom, hogy a könyvjelzőként szolgáló keskeny szalag mindig a megfelelő helyen nyitná ki a kötetet, ha fellapoznám.

Gondolataimba merülve tűnődöm. Valami azt sugallja, hogy forduljak meg, és a tükörben szemléljem a képet. Apró módosulásokat fedezek fel a vásznon. Átalakulnak a tornyok, változnak az épületek homlokzatai. Az egész kép alakul, egyedül az öböl körvonalai maradnak változatlanok. A tükrözött felületet figyelve döbbenek rá, hogy nem én jegyzem meg a formák árnyalatait, hanem azok idomulnak hangulatomhoz. A láthatatlan eszme határozza meg a látványt. Minden mozzanat tőlem függ, miattam hat jelképként a jelképek között.

Észrevétlenül módosul a háttér is. Magas bástyafalak jelennek meg a környező dombokon. Hatalmas madarak köröznek a csipkézett élű kupolák körül. Néha sötét erezetű szárnytoll hull a kövekre. Fekete zászlót lenget a szél a fellegrvár legmagasabb tornyán. Temetésre készül a grófi család. Középső fiukat vesztették el a csatában. Sötét ruhás férfiak koszorúkat hoznak, és a kriptá körül helyezik el őket. Időtálló kövek között szél görgeti a száraz fűcsomókat. Törött karú istennőszobor egy kiugró párkányzaton megreng az élet mulandóságán.

Érzem, hogy a képen látható emberek azokat az eseményeket élik át, amelyeknek tanúja voltam egykor. Egyértelmű, hogy múltbéli emlékeim alakítják a város arculatát. Ezért tűnik ismerősnek valamennyi részlet. Minden épületben jártam már, érintettem falait, kinéztem ablakain. A képen látható emberek úgy találkoznak, ahogy velem találkoztak, úgy köszöntik egymást, ahogy engem köszöntöttek. A város lakói olyan jelenben élnek, amely a múltamból táplálkozik. Nem a saját tetteiktől függ a jövőjük, nem a pillanat eseményei döntenek el a folytatás irányát. Hangulatom szeszélyei határozzák meg sorsukat. A táj jellegzetességeit múzeumokban csodáltam meg. Az utcákat és tereket neves festők képeiről ismert fák és bokrok ékesítik. A parkok ösvényein kedvenc regényeim alakjai sétálnak. Sokáig azt hittem, múltamnak ezt a korszakát végleg elfelejtettem, nem létezik többé. Közvetlenül nem hat körülményeimre. Kénytelen vagyok elismerni, hogy újra tévedtem. Az élet minden eseménye maradandónak bizonyul. Tudatom örökre megőrzi. Emlékeim révén bármikor hatással lehet környezetemre.

Már tudom, hogy az átélt mozzanat bármikor idézhető. Megjelenik, és hatással van az adott körülményekre. Talán még a be nem következett eseményt is viszontláthatom a város utcáin, terein. A képen megjelenhet bármi, az is, ami az én valóságomban meg sem történt. Egy másik, tőlem idegen világ elemeként valósult meg. Én nem is tudok róla. Annak a valóságnak nem képeztem részét. Kiteljesedése pillanatában távol voltam. Ettől még

igaznak bizonyulhat a felbukkanó mozzanat, hatással lehet az események alakulására.

Amit a sajátomnak érzek, soha nem vész el. Az enyém marad örökre, bármikor felidézhetem. Akarnom kell csupán, idő vagy térbeli távolság nem jelent akadályt. A képzeletbeli város falai között újra átélhetem múltamat, de beteljesíthetek egy lehetséges jövőt is. A tükrözött valóság révén azokról a mozzanatokról is tudomást szerezhettek, amelyekben soha nem volt részem, ezért következményeiket sem ismerhetem. Minden lehetőség bekövetkezhet, csak türelmesen ki kell várnom a megfelelő pillanatot. Az élmény kárpótol veszteségeim miatt. Vágyakozva gondolhatok mindarra, amiben korábban, valamilyen hiányosság miatt, nem volt részem. Én lehetek a szőke herceg, és a legszebb királynőt szerethetem. Már látom is magam a tükröződő képen. Egy gondozott kerten sietek át, lovam az egyik rózsabokor mögött legelészik, elfütyülöm a megbeszélte jelet, és a toronyba zárt szőke szépség ledobja a kulcs másolatát. Miközben a rozsdás zárral bajlodom, ő epekedve ismétli a nevemet. A kiejtett szavak ismerősen csengenek. Már szólítottak ezen a hangon, ezzel a hangsúllyal. A magasban várakozó lánynak nincs neve, bárhogy hívhatom. A lépcsőház bármilyen lehetne, a korlát cirádáinak sincs jelentőségük, emlékeim miatt váltak éppen ilyenné. Vágyakozva rohanok, három lépcsőfokot ugorva jutok közelebb célomhoz. Az ajtó kitarul, és előttem áll álmaim nője.

Mohóságomban az összes élményemet a kép keretei közé szeretném zsúfolni, amelyre lehetőségem adódik. Telhetetlenségem sürgető tényezővé válik. Az eredményességet illetően nincsenek kételyeim. Az állandóság már nem elégíti ki igényeimet. Arra vágyom, hogy módosuljanak a körülmények, érzem, hogy akarnom kell csupán, és bekövetkezik a változás. Alakzatok és formák észrevétlen módon alakulnak át. A szükségszerű mozzanat fokozatosan keveredik a lehetséges részlettel. A megjelenő elem hitelenek tűnik, pedig csak feltételezett kelléke a tükrözött kép valóságának.

Átalakulnak az épületek homlokzatai, változik a tornyok magassága, a boltívek kecsessége, módosul az égbolt árnyalata. Lassan kicserélődnek az utcákat, tereket benépesítő személyek. Elképzeléseimnek megfelelő alakok jelennek meg, és a korábbiak észrevétlen módon szívódnak fel. Befordulnak egy utcasarkon, vagy betérnek egy üzletbe, eltakarja őket egy bokor lombozata. Lényegtelen szempont, kizárólag az a fontos, hogy eltűnnek a színről.

A változatosság kedvéért, a tengerpartra összpontosítok. Keskeny utcák vezetnek a kikötőbe. Távoli vidékekről érkezett áruk sorakoznak a ter-

méskőből rakott mólókon. Még nem szállították el őket, a rakodáshoz gyülekező munkások az árnyékban pihennek. Hatalmas épületek homlokzatai tükröződnek az öböl vizén. Kezdetleges daruk segítségével boroshordókat és szózott hallal teli ládákat engednek le egy dereglye rakterébe. A fedélzeten gyapotbálák sorakoznak szorosan egymás mellett. A kapitány szorgalmasan számolja őket. Színültig rakott uszályok horgonyoznak a kikötői parancsnokság épülete előtt. Engedélyekre várakoznak. Egy másik hajó éppen vitorlát von be. A gerendákból ácsolt dokk felé kanyarodik. Matrózok engesúlyoznak a vitorlarúd kötelein. Tisztán hallom a horgony keservesen nyikorgó láncát, amint végigfut kopott járataiban. Tömött halrajok kavarganak a hajó farvizében.

Árnyas sikátorban kovács ülője cseng, magasba lendül a kalapács, ívben hajlik az izzó fém, készül a patkó. Ingerülten horkant az oszlophoz kötött ló. Öreg halász foltozza hálóját egy lombos fa alatt. Egy koldus csontot rág, és retteg a sarkon ólálkodó kutyáktól. Kagyló ezüstös belseje fénylik fel, ha odább rúgja egy arra tévelygő részeg matróz. Halászfeselégek beszélgetnek a korhadó pallókon. Férjeiket kísérték ki a partra, megvitatják az árakat. Tekintetükkel követik a távolodó csónakokat. Egész nap a férfiakra várnak, a pillanatra, amikor a visszatérő halászok szétosztják egymás között az aznapi fogást. A móló cölöpjeinek csapódó hullámokat hallgatva számolják, mennyi ideig kell még várniuk. A nők szoknyáiba kapaszkodó gyerekek apjuknak integetnek. A nagy igyekezetben, az egyik kislány babája beleesik a vízbe. Sírva kérleli a bátyját, hogy szedje ki a játékot. A fiúk a parton hasalva, hosszú rudakkal piszkálják a színes rongyokba öltöztetett fabábut. Odább, díszes ruhájú kereskedők hosszú asztalokra pakolják portékáikat, hangos szavakkal hívják alkudozásra a kíváncsi báméskodókat. Árakról vitatkozva mesélik el utazásuk viszontagságait. Sivatagokról beszélnek, hosszasan kanyargó tevekaravánokról, a távolban felsejlő oázisok zöldjéről, homokviharok pusztításáról, elzártságról, mely napokig tart. Tetszés szerint keverik az igazat a hamissal. A végén már maguk sem tudják, hogy mi a valóság és mi a képzelet szüleménye. Talán nem is fontos. A lényeg, hogy történeteikkel valós igényeket elégítenek ki.

Az ellentétes oldalon járástól kopott lépcsősor vezet a parton magasodó palota ajtajához. A fekete ruhás úrnő cselédei az oldalsó lépcsőházban hordják fel a konyhára az élelmiszert. Vesszőkosarakban cipelik a friss zöldséget, ízletes déligyümölcsöt, jéggel tele ládában fácánt és egy jókora disznócomb. Szalmafonatú korsókban érkeznek a finom borok. Orromban

érezem az ezüsttálcaikon felszolgált kagyló kesernyés szagát. Látom a lépcsőket borító törött csigaházakat, a fényben csillogó parányi halpikkelyeket.

Ebben a tükrözött világban minden módosul, a folyamatos változás ellenére a formák és alakzatok pontosan illeszkednek. A látvány megfelel elvárásaimnak, kielégíti igényeimet. A város falai között egyedül a lét azonos önmagával, kizárólag a lényeg bizonyul maradandónak. Az öböl, a környező dombok, a távoli hegyek körvonalai továbbra is az állandóság alapját jelentik. Az épületek formái, az utcák és terek jellegzetességei, a macskaköveken sétáló alakok mozdulatai folyamatosan alakulnak. A szokásosnál gyakrabban tűnik fel egy fehér ruhás hölgy, egy szökőkút, a hegyre kapaszkodó sikátorban egy templom homlokzata, az ösvény kanyarulatában egy virágzó galagonyabokor. Egykori barátaim találkoznak a tereken, újrabeszélik a rég megoldott gondokat, ismerős történeteket mesélnek el. Egy vendéglő teraszán ülnek, jellemző mozdulattal fogják meg a borral teli poharat, húzzák közelebb a gőzölgő tányért, majd nyúlnak a kenyeres kosár felé. Egy fura alakban magamra ismerek. Én sétálok a mólókon, az ismerős falak között kitartóan keresek valakit, a kanyargó utcákat róva abban reménykedem, hogy a következő sarkon, a rézműves kirakata előtt vagy egy pékségben véletlenül találkozom vele. A dombhajlatra kapaszkodó ösvényen döbbenek rá, hogy nem tudom, kit is keresek valójában. Arcok derengenek fel a homályos háttérből, előttem kavarnak, felkínálják magukat, kitartóan válogatnak, de képtelen vagyok választani közülük.

A kép óvatosan megszólít, és én lehetőséget keresek, módot a válaszdásra. Egyfajta párbeszéden alapszik kapcsolatunk. A tükrözött világ alkalmazkodik elképzeléseimhez, igyekszik megfelelni elvárásaimnak. Ugyanakkor megtalálja a módját, hogy figyelmeztessen a hiány jelenvalóságára. Tudatosítja bennem, hogy a felfoghatatlan is jelen van. Arra készítet, hogy felismerjem, és levonjam a megfelelő tanulságot. A megsejtett teljesség kötelez. A felsejlő lehetőség folytatásra ösztönöz. Egy tökéletesebb környezet létrehozásának szándéka hajt. A remény éltet, hogy a végeredmény valamivel többnek bizonyul egy beteljesülő ígéretnél. Sikerül érzékeltetni mindazt, ami csak megsejthető a létben. Az sem zavar, ha a látvány nem teljesen felel meg a valóságnak. Hiszem, hogy az igazság egy feltételezett valóság keretei között sem marad rejtve.

Lépcsősorokon sietek fel, oszlopcsarnokba érkezem, majd benyitok egy hatalmas terembe, melyben ifjú bárók és grófkisasszonyok táncolnak. Egy emelvényen zenekar játszik. Hárfa hangja válaszol az oboa kérdésére. Aztán szökőkút csobogását idézik a hangszerek, majd a tenger mormolását.

A hegedű vágyakozó hívására figyelek, és miközben a lehetséges válaszok között válogatok, a libbenő selyem suhogását és a sarkantyúk pengését hallgatom. Kacéran csillámlik egy csipkefátyol, a gordonka hangja sejtelmesen hosszú lebegésben oldódik fel. A szemközti palota ablakában megmozdul egy alak, árnyék libben a homályban. Brokát- és bársonyfüggönyök mögött szerelmes lány hős lovagról álmodozik. Hímzett kendő száll a szélben, majd fennakad egy zászló csúcscsúcsán. Aztán eltűnik minden kellék, elhalkulnak a muzsika hangjai, az egymásra mosolygó párok keringőt táncolva libbennek ki az időből. Riadt egér oszon az üres teremben, a repedezett padló hézagaiban pihen meg. Az egykori boltívek hajlataiban fűcsomók nőnek, görbe ágak nyúlnak be az üresen tátongó ablakokon. Váratlanul hagyják el lakói a várost. Üres házak között kavargja a port a megélenkülő szél. Varázslat dönti romba az épületeket, vagy képzeletem szeszélyei, nem tudom pontosan.

A vágyakozó életöröm hirtelen borongó hangulatba csap át. Különös rajzolatok vésődnek a faragott kövek felületére, fura ábrák sokasága, melyek veszélyre figyelmeztetnek. Mintha földrengés rázná meg a palotákat. A csipkézett párkányzatról zuhanó szobrok egy pillanatra megállnak a levegőben, aztán lassítva folytatják függőleges útjukat. Hétköznapi csodaként lebegnek a tárgyak, nélkülözhetetlen kellékei a pusztulás varázslatának. A kavargó porfelhőben halkán rebegett sóhajtásnak tűnik az élet. Meghasad a szökőkút pereme, sugarakban spriccel a víz, színes halacskák vergődnek a sárban. Egy keskeny sikátorban pásztorok vásárba terelik a nyáját. Falakat súrolva tülekednek a kecskék és a juhok. Hirtelen elreped az egyik üzlet kirakata, a darabok egymás után zuhannak a járdára. Üvegszilánkok csillognak a porban. Tűzfalból kilazult téglá csapódik az ijedten ugránczó állatok közé. A málhás szamarak befutnak a közeli udvarra, a terelőkutyák ijedten húzódnak gazdáik közelébe. Szinte egyszerre omlik össze valamenyny palota. Ledőlnek a tornyok, beszakadnak a kupolák. Hallom a föld alatti morajlást, látom a falon végigfutó repedést, a beomló tető gerendáit, a pörögve hulló cserepeket. Egy széteső világ darabjaiba kapaszkodik a tekintetem. Képtelen vagyok szabadulni a látványtól. Semmi közöm hozzá. Egy emlékfoszlányt keresek, amely földrengéshez kapcsolható.

A pusztulás miatt önmagát emésztő szomorúsággá válik a világ. Szűrt fény hatja át a kép teljes felületét. Hiányosságain csodálkozik a szándék, képtelen feloldani a részletek között megbúvó ellentmondást. Talányos kérdéssé változik a válasz. Bonyolult rejtély elemét képezi minden részlet. An-

nak ellenére zavaros az összhang, hogy hiteles mértékkel rendelkezik az ismeretlen.

Ismét változik a kép. Eltűnnek a romok, más épületeknek adják át a helyet, a megjelenő paloták még pompásabbak, még hivalkodóbbak, a gazdagság és jólét egyértelmű bizonyítékai. Egy álmokép elevenedik meg a tükrözött felületen, melynek minden mozzanata illik az adott valósághoz. Bizonyos részletei hitelesebben is hatnak az igazságnál. Titokzatos lehetőségek teljesednek ki a rézsútos fényben. Módosul minden részlet, de a kép belső arányai véletlenül sem torzulnak. Egységes rendezőelv határozza meg az alakzatok és formák egymáshoz való viszonyát. Minden kapcsolat egy rejtvényhez hasonlít, megfejtve a talány jelentését, a titok tovább mélyül. Eltávolít a megoldástól. A végeredményt a véletlenszerű és a törvényszerű közös játéka alakítja. Ésszerű kérdést és hiteles választ egyszerre ígér minden csoda. Talán az elképzelés szokatlansága miatt történhet meg, hogy a módosuló részlet valami mássá alakul, mint amire eredetileg számítottok. Fura alakzatok jelennek meg a tükrökben, szokatlan formák, melyek kérdések megfogalmazására ösztönöznek. A szavak keresése közben végig érzem a szándék feleslegességét, sejtem, hogy nem lelek ésszerű válaszra. Megnyugtat a gondolat, hogy nincs is szükségem rá. Valójában semmi nem kényszerít. Külső szemlélő vagyok csupán.

Az igazság továbbra is a részletekben rejlik. A kép minden töredéke tovább bontható, megőrzi jellemző vonásait. Tehetek bármit, azonos marad eredeti önmagával, kizárólag az egész módosul. Helyén marad az ablak, csak a háztető cserepeinek színe, a folyosó boltozatának íve változik. A mögötte magasodó torony megnyúlik, karcsúbbá válik, aztán elhalványodik, helyét egy templom kupolája veszi át. A nyitott ablakban csipkés függönyt lebegtet a szél. Előbb a sötétítő mintázata alakul át, majd a szemközti falon felsejlő könyvespolc kötetei változnak. Egyik részlet sem hitelesebb a másiknál, egyformán hatnak mind. Valamennyi feltétel adott, ami az összhang fenntartásához nélkülözhetetlen. A teljességet biztosító lehetőségek soha nem merülnek ki. Néha megtörténik, hogy egy boltozat íve, egy toronydíz formája, egy kőfaragvány csipkézetének mintázata megismétlődik. A felismert részlet, értékei ellenére sem válik maradandóvá. Eltűnik végleg, vagy jelentősen módosulva jelenik meg egy másik épület elemeként. Egyelőre nem tudom, hogy az ismétlődő alakzat által mit akar üzenni a kép. Nem értem sem a változás, sem a maradandóság okait. A feltett kérdésre felsejlik ugyan egyfajta válasz, szeretném megfogalmazni, szavakba önteni az elképzelést, de a folyamatosan módosuló formák elterelik figyelmemet

a lényegről. A gondolat szertefoszlik, akár a megjelenített emlék. Érzem, hogy még nem érkezett el a megfejtés ideje.

A város egyetlen részlete sem rejtőzik el a tekintetem elől. Általam és miattam jött létre, meg akar mutatkozni. Nincs titkolnivalója, őszintén feltárja értékeit és hiányosságait. Tőlem várja a segítséget. A tükrözött kép mintha tudná, hogy a képzelet számára nem létezik akadály, a szokatlan feltételezése sem jelent különösebb gondot. A bizonyítás folyamata alig várat magára. Kacér női hangra, vidám nevetésre leszek figyelmes. Valahol távol nimfák fürdenek egy tó sekély vizében. Társaik a parton sütkéreznek, fehér kendőkkel törlik nedves hajukat, illatos olajjal kenik be vízcseppektől csillogó testüket. Lombos fák fölött felhők gomolyognak, az áttetsző fényben magas hegyek körvonalai sejlenek.

Tekintetemmel tetszőlegesen közelíthetek a város minden pontjára. A távolság nem jelent akadályt. Csak rá kell összpontosítanom, és tisztán látom a völgyben megbúvó tornyot, ha még jobban ráközelítek, azonnal feltűnik a tető hiányzó cserepe, a falon végigfutó repedés. Idő kérdése csupán, és arról a parányi hangyáról is tudomást szerzek, amelyik a lépcsőkorlát karfáján fut végig. Látom a kikötőt, a raktár ablakainak ívét, a faragott kövek illesztésének hézagait, újra megcsodálom a révben horgonyzó vitorlások kötélzetét. Nyugati szél dagasztja a halászcsonakok vitorláit, hullámháton tükröződő fény játszik a parancsnokság épületének homlokzatán. Sárguló faleveleket sodor a szellő az öböl vizére. Fecskék hasítják a lapos hullámokat, mozdulatlan szárnyal szelik a levegőt, váratlanul a magasba csapnak, elkapnak egy rovar, majd elégedetten tűnnek el az épületek mögött. Halászok beszélgetnek a parton, a fogást válogatva ugyanazokat a szavakat ismétlik, amelyeket előző nap fogalmaztak meg. Néha különbözik a mozdulat, módosulnak a körülmények, de a lényeg változatlan marad. Az összkép akkor változik, ha sikerül értelmezni a látottakat, és szavakba foglalnom a tükörben érzékelt eseményeket. A megfogalmazott mozzanat elérte célját, betöltötte rendeltetését, fokozatosan elhomályosul, hogy visszatérjen a semmibe. Tudatosított bennem egy fontos elképzelést.

Szökőkutakkal ékesített park húzódik a paloták között. A zöld szín árnyalatai vonzzák tekintetemet, a látványra összpontosítok. A hatalmas fák alatt árnyas és napfényes foltok váltogatják egymást. A bokrok között hatalmas kőszobrok árválkodnak. Ahol összefutnak az ösvények, márványmedence vize csillan. Aranyhalak úszkálnak a színes kavicsok között. Hatalmas dézsákban pálmák sorakoznak egy szobortalapzat körül, legyezőszerű leveleik vibráló árnyékot vetnek a frissen kaszált fűre. Sötét gránittábla mel-

lett illatával hívja fel magára a figyelmet egy magányos rózsatő. A pázsiton túl páva lépked büszkén, majd felugrik egy fa vízszintes ágára.

Harangtorony magasodik a park közepén. Idős nő ernyőt támaszt az egyik pad mellé, kendőt terít a poros deszkára, óvatosan leül, parányi könyvet vesz elő a táskájából, majd rózsafüzért morzsolva, imát suttog. Vele szemben koldus kuporog a földön, fényes rézpénzek hevernek az eléje terített gyűrött kendőn.

Falevelek susogása töri meg az álmos délutáni csendet. Sárgás por kavarog a levegőben, a közeli sivatagból hordja a délkeleti szél. A hömpölyöggve közeledő porfelhőben homályosakká válnak a színek, fakul az árnyalatok élénksége. A leülepedő homok belepi az utcákat, kerteket, vastag rétegben rakódik a szobrok vállára, és a koldus kalapjára. Az imáját befejező hölgy bokáig süpped a köréje rakódó porrétegbe, amikor el akar indulni. Zavarában megfélekedzik az ernyőjéről. A ruháját poroló koldus figyelmezteti, miközben összeszedi, majd zsebébe süllyeszti az aprópénzt.

Formák között válogat a képzelet, megtesz minden tőle telhetőt, hogy létrehozza a nélkülözhetetlen teljességet. A lehetőségek száma végtelennek tűnik. A válogatás az érték kibontakozásának előfeltétele. Szinte semmi nem bizonyul szükségszerűnek, látszólag minden véletlenszerűen következik be. A rengeteg, taláalomra összehordott elem valahogy mégis összhangot teremt.

Az események forgatagában még véletlenül sem tűnik fel olyan mozzanat, amely megbontja a teljességet. Minden részlet megtalálja a maga helyét, majd kitölti hiánytalanul. A kapcsolatok értelemmel rendelkeznek, egyik sem szorul magyarázatra. Mintha az összes forma tudná magáról, hogy létezik, és meghatározott helye van a képen. A részletek csak akkor illeszkednek ennyire hitelesen, ha irányítja őket valaki, ha egy közös akaratnak vannak alárendelve. Egységes eszme hatja át a végtelenül sok lehetőséget.

Csillogó tornyokkal ékesített kastély jelenik meg a katedrális előtti téren. Domborművek ékesítik a homlokzatát, csipkézett kőfaragványok díszítik az ablakkereteket. Széles lépcsősor vezet a bejáráshoz. Négylovas hintó gördül a kapu elé. Lakájok sürgölődnek a kocsi körül, cipők fényes csatjai csillognak a fényben. Szőke parókát viselő dáma száll ki óvatosan a hintóból. Kíváncsian néz körül, majd lassú léptekkel elindul a bejárat felé. Hosszú ruhája súrolja az eléje terített szőnyeget. Az esemény kiteljesedik, aztán fokozatosan elhalványodik. Már nem érdekel a történet, nincs szükségem rá, nem foglalkoztat a részletek között megbúvó rejtvény, megfej-

tése nem jelent különösebb kihívást. Semmi újat nem kínál számomra az öreg gróf és a festett szeretője. Hidegen hagy a viszonyuk. Nem vonz a kastély, a labirintusszerű pincerendszer, a könyvekkel telezsúfolt polcok, a folyosók falán függő fegyverek, de még a padlásra felhordott ócska kacatok sem ihlettek meg többé. Tartalmasabb, ígéretesebb mozzanatokra áhítom, melyek közelebb visznek a végső megoldáshoz.

Az állandóan módosuló részletek ellenére a kép továbbra is egységes egészként hat. Az átalakuló elem annyira valószerű, hogy egyetlen pillanattig sem tűnik hiteltelennek. A rendet biztosító elképzelés érdekel, persze továbbra se találok az ésszerű szabályt, nem lelem az átfogó törvényszerűséget. Alakzatok tűnnek fel a képen, melyek végleges formáikat keresik. A lehetőségek között válogatva, önállóan döntenek. Bizonyos vagyok benne, hogy ebben a szakaszban nem tolem függ az események sorrendje. Azt sem tudom már, hogy a kép határozza meg a folyamatok menetét, vagy a tükör. Külső szemlélő vagyok csupán, tétlen megfigyelő. Néha úgy érzem, sikerül felismernem az átfogó szabályosságot, amely révén egységbe foglalhatom a rengeteg különbözőséget, Aztán kénytelen vagyok elismerni, hogy elképzelésem nem helyes, hosszú távon nem működik.

Valójában az a kérdés foglalkoztat, hogy ebben a tükrözött világban mi tekinthető átmenetinek, és mi bizonyul véglegesnek? Talán a gomolygó felhők között rejlik a válasz, talán a hullámhajlatok árnyalataiban. Abban bizonyos vagyok, hogy emlékeim alakítják a város arculatát. A múlt bizonyítéka megreked valahol, és hatással van a jelenben tükrözött kép minőségére. Meghatározza a formák alakját, de felügyeli a méretek arányait is. A mozgás látszata biztosítja a kiteljesedés lehetőségét. De mi tartja lendületben a mozgást? Talán a saját kíváncsiságom, talán az elképzelés, hogy minden részletnek joga van az elmúlásra és a keletkezésre. Hiszem, hogy az összes mozzanat rendelkezik egy végső értékkel, amely támogatja az új kezdetét. A pusztulás azért nem megdöbbentő, mert magában rejtja a megújulás lehetőségét. Minden mozzanatot áthat a befejezetlen teljesség rejtélye. A határtalanság talánya.

Egy képzelt világ megelevenedik, és én hajlandó vagyok elhinni róla, hogy a valóság részét képezi. Miért? Zavaros válaszok kavarnak bennem, egyik se elégíti ki igényeimet. Annyit tudok csupán, hogy hatalmas távolság választ el bennünket, mégis hatással vagyunk egymásra. Egy tükrözött teljességet szemlélve, gondolatok fogalmazódnak meg bennem, levonom a megfelelő tanulságot, és a felismerés élménye folytatásra ösztönöz. Emlékek idéződnek bennem, melyeket a kép igyekszik hiteles módon

megjeleníteni. A látvány értelmezése közben záródik a kör, újraindul egy önbeteljesítő folyamat.

Véletlenszerűen váltakoznak a formák, hatnak képzeletemre, egységes rendszert alkotva teljeseznek ki, majd elenyésznek a semmiben. Azzal, hogy befolyásolják elképzeléseimet, saját elmúlásukat siettetik. Kiszorítja őket a képből a következő mozzanat. A váltást sürgetve, saját érdekeik ellen hatnak. Érvényüket veszítik akár a változást elindító okok. A megújulás kényszere könnyörtelennek bizonyul. Szétrombolja a legteljesebb összhangot is. Unalom és érdektelenség fenyegeti a kiürült teljességet, ismét módosulásra kényszerül a látvány. Feloldódnak a kapcsolatok, újra bebizonyosodik, hogy mindenféle kötődés átmeneti jellegű. Feledésre ítélt mozzanatok idéződnek, olyan részletek jelennek meg a képen, amelyeknek nincs jelentőségük. Egyértelmű, hogy megzavarják az ésszerűséget, mégis kiteljesednek. Nem lehet megakadályozni. Továbbra sem értem, mi a végső cél? Erőszakosan létrehozni valamit akkor is, ha értéktelenebb az előző részletnél? Megjeleníteni akkor is, ha minőségileg tökéletesebbet szorít ki?

Belefáradtam a találgatásokba. Erőfeszítéseim ellenére se vagyok képes eldönteni, hogy én hatok a tükrözött világra, vagy az játszik velem. Kétségtelen tény, hogy megjelenik előttem egy tengerparti táj, melyre hatással vannak emlékeim. Az igazsághoz tartozik, hogy a részletek kiteljesedése már nem tőlem függ. Megjelenésüket követően önálló életre kelnek, többé nincs szükségük rám. Érdekel, hogy akkor is változnának a város részletei, ha nem lennék jelen? Nélkülem is hasonló módon alakulnának az események? Egy teljesen üres szobában is módosulna a kép, vagy változatlan maradna? Kíváncsi vagyok, mit látnék, ha a zárt ajtó repedésén kukucskálnék be. Talán már meg se lepne a felismerés, hogy a tükrözött világ teljesen mozdulatlan. Egy tengeri tájat ábrázoló kép függne a falon, melyet nagyon régen festett valaki azzal a céllal, hogy megtréfálja társait. Elégedettségemben fel se tűnne, hogy a kép egyik sarkában egy hullámvölgy árnyalatai folyamatosan módosulnak.